

סימן ו ביטול שידוך

מח. מרן זצוק"ל הקפיד מאוד על עזיבת שידוך, והיה אומר
כי עדיף להינשא ולהתגרש מאשר לעזוב שידוך.^{גב}

מקור החשש בביטול שידוך

גב. הנה בשו"ת הרדב"ז (סימן כא) כתב וז"ל: ואם באמת חש לסכנה הי'
צריך לחוש למה שכתב בשערי רחמים (דף יא) שלנתק קשר תנאים הוא סכנה
גדולה, וטוב יותר לנתק קשר נישואין ע"י גט מלנתק קשר תנאים. ומהאי
טעמא בעת התנאים שוברים דוקא כלי חרס ותחת החופה שוברים כלי זכוכית,
משום דכלי חרס שנשבר אין לו תקנה לעשותו מחדש, וכך קשר תנאים אין
תקנה לנתק רק ע"י מיתה וגלגול, משא"כ כלי זכוכית שנשבר דהיינו נישואין
יש לו תקנה ע"י גט לעשותו מחדש. עכ"ל. והו"ד בס' שמירת הגוף והנפש
(חלק ב סימן קנז ס"ק ג). והוסיף דכעין זה איתא בספר טעמי המנהגים (אות
תתקע בהערה) בשם תולדות אהרן בליקוטים בשם הבעש"ט זיע"א, ובשלחן
חי (סימן צב הערה ב) בשם ספר דרך אמונה ומעשה רב. וראה בהערות הר"ר
גדליה ליפשיץ זצ"ל בגמרא ע"ז (עה ע"ב). וכ"כ המהרי"ט בצפנת פענח
עה"ת והו"ד בשו"ת אבן השוהם (סימן נא) ורע"א מציין לשם בהגהותיו לשו"ע
(או"ח סימן תקס). ויתכן שהסכנה היא מטעם חרס הקדמונים, וכמו שכתב
בדרכי משה (אהע"ז סימן נ אות ג). וע"ע בשמירת הגוף והנפש (בסימן קסט
סע' יח). ע"ש.

ומה שכתבנו דס"ל למרן זצוק"ל שעדיף להנשא ולהתגרש מאשר לעזוב
שידוך, טעמו משום דאז הקפידה גדולה וקשה מאוד לקבל מחילה, ויוכל
להזיק לכל המשך החיים. (מעשה איש ח"א עמ' רטז) ונוסף שם מהגר"ח
קניבסקי שליט"א דאומרים כן בשם הגר"א מווילנא.

ומסופר (שם הערה 8) כי אברך א' בא לפני מרן זצוק"ל, ותינה את צערו שלא
זכה לזש"ק וכבר עברו שנים רבות מהנישואין, והוסיף שהוא חושש היות ולפני
הנישואין הי' חתן והצד השני עזב את השידוך, וסידרו מחילה כדת וכדין, אך
אולי נשאר איזה שיריים של קפידא ומתחשבים בזה בשמים... מרן התאדם
ואמר לו בהתרגשות: "מה אתם חושבים שבשמים מתנהגים שלא עפ"י דין
ח"ו?! וכי חשיד קוב"ה דעביד דינא בלא דינא?! הי' מחילה-אז זה מחול, ואין

מט. התיר מרן לעזוב שידוך אם יש סיבה מוצדקת לכך על פי דין.^{נג}

שום קפידא. ה' יעזור לכם שתפקדו במהרה". וכך הוה. וע"ע שם בחלק ד (עמ' רכז).

ועוד סופר ממו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א, על ת"ח אחד שהי' רב בחו"ל, וכאן בא"י הי' לבדו בלא אשה, וסוף דבר שנפטר ללא אשה. וכך סיפר: לאחר המלחמה הורה החזו"א לאמי ע"ה שתנהל מקום לפליטות השואה, ואימי חיתנה אותן ודיברה ליהודי הנ"ל שידוכים רבים, ואף פעם לא הלך. אמר הנ"ל לאמי ע"ה כי יודע הוא למה נענש: היהודי הנ"ל התארס עם בת ישראל ואח"כ שמע שיש זמנים בהם הנשים קצת מבולבלות, וגם המדוברת היתה כך, שאל את הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל, וענה לו שהגר"א אומר שיותר טוב להתגרש מלעזוב שידוך! וכוונתו היתה שמסתמא לאחר שינשא לא יתגרש בשביל הסיבה הנז', אבל הוא קבל את הדברים כפשוטן, ולמחרת החתונה התגרש. ואמר הנ"ל: בגלל זה נענשתי שלא זכיתי להנשא! (ס' מעשה איש חלק ה עמ' כה בהערה וכן בס' דרך שיחה עמ' קיב. וע"ע בחלק ו עמ' קכז-קכח).

ובס' דרך שיחה סיפר מו"ר הגר"ח שליט"א על א' שעזב שידוך עם אחת ממשפחה פלונית ואח"כ התחתן וגר לא הרחק ממקום מושבה של המדוברת הקודמת, ומאד חרה להם הדבר. הסוף הי' שחיתן את ביתו ובאותו לילה החתן השתגע, בתו ברחה ושבה לביתה, והאב לקה אח"כ בלבו ושבק חיים. הקב"ה אינו שוכח... ע"כ. וע"ע בס' עלינו לשבח (בראשית עמ' תקמג-תקמו) מש"כ בענין עזיבת שידוך. ועי' בס' אוצרות על שידוכים ונישואין (עמ' 77). ועי' מש"כ לעיל (אות ז בהערה) מהמשגיח הגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל. ע"ש. וע"ע מה שכתב בשו"ת תשובות והנהגות (חלק א סימן תשלה ובחלק ד סימן רעו) בענין ביטול שידוך, כמה פרטים בזה. ע"ש. וראה גם בהערה הבאה.

הצדקה לביטול שידוך

נג. כן הובא בס' מעשה איש (חלק א עמ' רטז). ובס' דרך שיחה (עמ' קיג) הובא בשם מו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א דבעזיבת שידוך אף כשהי' מחילה לא תמיד המחילה היא בלב שלם! וגם אצל ק"ק הספרדים שאינם נוהגים בכתיבת תנאים ובשבירת צלחת, מ"מ בעצם ביטול השידוך איכא הלבנת פנים, ואין הדבר שייך לקנין וכו'. ע"ש.

אוצר החכמה

אוצר החכמה

ועי' בשו"ת דברי חכמים להג"ר ארי' זאב גינזבורג (יו"ד פי"א שאלה 78 עמ' רה) שנשאל בא' שביטל שידוך אחר האירוסין, ולבחורה יש טענה עליו, ושואלת מה לעשות. והביא בשם הגרי"ש אלישיב והגר"פ שיינברג שליט"א, שצריכה לומר בפה שהיא מוחלת, ואם לאו כבר ידוע מחז"ל שכל מי שאינו מרחם על הבריות, אין מרחמין עליו מן השמים. עכ"ד. ובקושטא אין ברור מתוך השאלה על מה ולמה היתה לבחורה טענה, ושמא היתה היא צודקת בטענתה ולא הבחור, מ"מ במקרים כאלו את הנעשה אין להשיב, וראוי ונכון להשתדל למחול בלב שלם. ובמק"א כתבנו בס"ד בענין שיש להוציא את דברי המחילה בפה דוקא. ואכמ"ל. וע"ע בשו"ת משנה הלכות (חלק ו סימן רלז) מש"כ בענין המבטל שידוך ללא שום אונס. ע"ש.

ובענין חיובי קנסות ורחם בביטול שידוך עי' בשו"ת שבט הלוי (חלק ד סימן רכט). וכן בשו"ת ישיב יצחק מהגרי"ש שכטר (חלק כג סימן סג"סו). ע"ש.

מ"ן הגר"צ אבא שאול גבה קנס

וראיתי שהעידו בשם מ"ן הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל ר"י פורת יוסף, שפעמים גבה דמי בושת בשידוכין שנפרדו זה מזה, וכנראה דסבירא ליה דעכשיו המנהג לגבות, וגדול הוא כח המנהג אף דלא כדעת מ"ן. וע"ע להגר"ח פלאג' בספר חיים ביד (סימן מ). ובס' שו"ע המקוצר (חלק ו אהע"ז א סימן רה סע' יג ס"ק נט). ע"ש. ובענין ביטול שידוך מחמת שחושש לצוואת רבי יהודה החסיד, אי נפטר מקנס, עי' מש"כ בשו"ת יביע אומר (חלק ה חו"מ סימן ו אות ד). ובענין ביטול השידוך או עיכובו מפי ממון עי' מש"כ שם (חלק ו אהע"ז סימן יד אות ח). וע"ע בשו"ת ודרשת וחקרת מהגרא"י גרוסמן (חלק ד אהע"ז סימן יג).